

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**Факультет фізичної культури, спорту та психології
Кафедра психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри психології
Прокоф'єва О.О. _____
протокол №1 від 02.09.2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА
(ПСИХОДІАГНОСТИЧНА)**

для здобувачів вищої освіти(II курсу)

Освітньо-професійна програма Психологія. Психологічне консультування

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Запоріжжя, 2024 р.

Робоча програма виробничої практики (психодіагностична) для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, рівня вищої освіти: перший (бакалаврський), спеціальності 053 Психологія, освітньо-професійної програми Психологія. Психологічне консультування – 57 с.

Розробники:

ст. викл. Варіна Г.Б.

к. психол. н., доцент Шевченко С.В.

к. психол. н., доцент Фалько Н.М.

к. психол. н., доцент Прокоф'єва О.О.

ст. викл. Медвідь І.В.

Рецензенти:

Волошина В.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Савченко Н.М. - директор Ліцею № 16 Мелітопольської міської ради Запорізької області

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми Шевченко С.В.



Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології
протокол № 1 від 02.09.2024 року

Завідувач кафедри психології



Прокоф'єва О.О.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійна діяльність психолога вимагає не лише ґрунтовних теоретичних знань, але й уміння ефективно застосовувати їх на практиці. Високий рівень професійної компетентності, відповідальність та сформовані фахові навички є ключовими складовими підготовки майбутніх спеціалістів у цій сфері. Саме тому особливу роль у процесі навчання відіграє виробнича практика, яка сприяє розвитку необхідних професійних умінь, особистісних якостей і навичок психодіагностичної діяльності.

Психодіагностика є фундаментальним етапом у роботі психолога, оскільки забезпечує базу для подальших психокорекційних, психотерапевтичних та консультативних заходів. Вона передбачає комплексне дослідження особистості, що охоплює як кількісний, так і якісний аналіз психологічних особливостей. Уміння правильно проводити психодіагностичні дослідження, інтерпретувати їх результати та формулювати відповідні висновки є необхідним для професійної діяльності спеціаліста.

Виробнича практика (психодіагностична) дозволяє здобувачам вищої освіти:

- ✓ Ознайомитися з можливостями та обмеженнями найбільш відомих психодіагностичних методик.
- ✓ Оцінювати психометричні параметри вимірювального інструментарію (валідність, надійність, достовірність, стандартизованість).
- ✓ Навчитися правилам проведення психодіагностичного обстеження, збору, обробки та аналізу отриманих даних.
- ✓ Інтерпретувати результати досліджень та формулювати на їх основі відповідні психологічні висновки й рекомендації.
- ✓ Формувати професійно значущі особистісні якості, зокрема етичну відповідальність, емпатію та творчий підхід до психодіагностичної діяльності.

Практична підготовка здійснюється в рамках ОП Психологія. Психологічне консультування спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки (бакалаврський рівень освіти). Практична підготовка відбувається в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладачів кафедри психології. Вона є ключовим етапом формування компетентного фахівця, який здатен ефективно працювати у сфері психологічної діагностики та консультування.

Таким чином, виробнича практика забезпечує майбутніх психологів необхідними знаннями, навичками та ціннісними орієнтирами для успішної професійної діяльності, сприяючи їхній адаптації до реальних умов роботи та розвитку професійної майстерності.

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета виробничої (психодіагностичної) практики – оволодіння здобувачами вищої освіти практичними уміннями проведення психодіагностичної роботи, здійснення психологічної оцінки,

використовуючи загальні принципи психодіагностики.

Основні завдання практики:

- Закріплення, поглиблення та застосовування засвоєних теоретичних знань узагальнення та удосконалення практичних навичок, одержаних студентами в процесі навчання
- Розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Засвоєння методів пошуку інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- Набуття практичних навичок вибору та застосовування валідного і надійного психодіагностичного інструментарію (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Застосування на практиці навичок щодо формулювання мети, завдання дослідження, збору первинного матеріалу, дотримання процедури дослідження
- Опанування методами та прийомами рефлексії та критичної оцінки достовірності одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Поглиблення уміння презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців
- Застосування навичок взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності
- Навчити ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- Вмотивувати потребу відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- Закріпити знання, розуміння та вміння дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлювати межі власної компетентності
- Поглибити вміння систематизації та оформлення психологічного матеріалу, одержаного емпіричним шляхом, формулювання психологічних висновків та рекомендацій.

**ІІІ. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ
НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ**

ЗК 01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, готовність приймати відповідальність за рішення в межах професійної діяльності.

ЗК 03. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 06. Здатність приймати обґрунтовані рішення, аналізувати власну діяльність.

ЗК 08. Навички міжособистісної взаємодії, здатність до толерантної поведінки.

СК 01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, розуміння походження психологічних проблем.

СК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання)

СК 04. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 06. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 07. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані структуровані висновки та рекомендації, інформувати про результати і надані рекомендації.

СК 10. Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики.

СК 12. Здатність до встановлення і підтримання конструктивної міжособистісної взаємодії, емпатії, встановлення довірливого контакту, переконання і підтримки.

IV. ЗАПЛАНОВАНІ ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР 01. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми, пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 03. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 04. Обґрунтовувати власну позицію, робити аргументовані і структуровані висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 05. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР 06. Формувати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР 07. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формувати аргументовані висновки.

ПР 08. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності

ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлювати межі власної компетентності.

V. БАЗИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика здобувачів проводиться в різних закладах, організаціях та підприємствах (загальноосвітніх, клінічних, соціальних та ін.), психологічних центрах, де є посада психолога. Здобувачі мають можливість вільного вибору бази проходження практики, за умови дотримання зазначеної вище вимоги, дозволяється проходити виробничу практики за місцем роботи та проживання за умови укладення договору з даними установами або отриманням клопотання про прийняття здобувача на практику. У виключних умовах (знаходження здобувача на ТОТ, за кордоном) виробничу практику (психодіагностичну) здобувачі можуть проходити на базі Центра психологічної резильєнтності та благополуччя, Лабораторії психології здоров'я Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Також здобувачі мають можливість проходити практику в рамках реалізації окремих проєктів. Під час проходження практики у межах проєктної діяльності її терміни можуть бути перенесені відповідно періоду реалізації проєкту у позанавчальний час.

З орієнтовним переліком баз практики та договорами можна ознайомитися на сторінці кафедри на офіційному сайті Університету в рубриці «Практична підготовка» за посиланням: <https://fvsp.mdpu.org.ua/kafedra-psychologiyi/praktychna-pidgotovka-2/>

VI. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича практика (психодіагностична) проводиться відповідно до затверджених нормативних документів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>:

- Положення про організацію освітнього процесу
- Положення про бально-накопичувану систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти
- Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти

Зразок договору про проведення виробничої практики здобувачів вищої освіти, зразок направлення на практику, зразок клопотання про направлення на практику наведені у вищезазначеному Положенні про

практичну підготовку здобувачів вищої освіти.

Перед початком виробничої практики, НПП кафедри проводять настановчу конференцію, з метою орієнтування у цілях, завданнях, змісті практики, критеріях її оцінювання і порядку звітування.

Підготовка здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри психології.

Здобувач вищої освіти має показати вміння самостійно організовувати й планувати роботу, рівень оволодіння основами теоретичних і практичних знань із фундаментальних психологічних дисциплін, а також рівень оволодіння студентами технологіями роботи сучасного психолога.

Основна спрямованість виробничої практики (психодіагностичної) здобувачів вищої освіти - виявити вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, ставити та вирішувати практично-орієнтовані фахові завдання. Виконуючи завдання виробничої практики здобувачі оволодіють уміннями та основним навичками проведення психодіагностичної роботи.

Отже, виробнича практика (психодіагностична) з поступовим розширенням спектру практичних завдань і забезпечує отримання здобувачами умінь та навичок практичної й прикладної роботи психолога.

Змістом практики є також збір фактичного матеріалу для виконання курсових робіт.

Принципи організації практики:

Студенти-практиканти повинні строго дотримуватися режиму праці бази практики, етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлювати межі власної компетентності.

Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуальних завдань.

Звіт з виробничої практики приймається і оцінюється науково-педагогічним працівником-керівником практики від кафедри. Звіт з виробничої практики захищається у комісії, призначеній завідувачем кафедри психології, у вигляді конференції. Оцінка з практики виставляється здобувачам вищої освіти відповідно до діючої системи оцінювання в Університету та на підставі перевірки відповідної звітної документації; характеристики науково-педагогічного працівника-керівника практик від кафедри, керівника практики з боку закладу, підприємства, установи, організації; презентації результатів проходження практики під час захисту звіту; відповідей на запитання членів комісії з прийому заліку з практики.

Оцінювання здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання видів діяльності здобувачів вищої освіти на практиці. Формою підсумкового контролю є диференційований залік.

VI. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Перший тиждень практики

Блок 1. Особливості організації та проведення психодіагностичної роботи в діяльності психологічної служби/психолога закладу.

Тема 1. Ознайомлення з особливостями діяльності психологічної служби/психолога закладу.

Мета дослідження:

Ознайомитись з особливостями діяльності психологічної служби/психолога закладу.

Організація діяльності:

1. Бесіда з керівником закладу: а) особливості діяльності психологічної служби/ психолога закладу.

2. Ознайомлення з умовами та організацією роботи психолога закладу: а) оформлення кабінету; б) розпорядок робочого дня.

3. Ознайомлення з умовами та організацією психодіагностичної роботи:

а) оснащення кабінету для проведення психодіагностики;

б) особливості планування та проведення психодіагностичних заходів в рамках календарного планування діяльності психолога

Форма звіту.

1. Запис в щоденнику практики: а) основні положення бесіди з керівником закладу; б) опис умов і організації роботи психолога; в) опис умов та організації проведення психодіагностичних процедур.

Тема 2. Нормативні документи психологічної служби закладу.

Мета дослідження:

Ознайомитись з нормативними документами, що регламентують діяльність психологічної служби закладу.

Організація діяльності:

1. Бесіда із психологом:

а) нормативні документи психологічної служби закладу;

б) обов'язки психолога;

в) ознайомлення з нормативними документами, що визначають діяльність психологічної служби в процесі психодіагностики (положення щодо організації тестування, оцінки особистісних характеристик та здібностей, регламенти проведення оцінки психічного стану осіб).

г) опис обов'язків психолога в контексті психодіагностичної діяльності, включаючи підготовку та проведення тестувань, аналіз результатів, оформлення звітів і надання рекомендацій.

2. Ознайомлення з нормативними документами психологічної служби:

а) ознайомлення з відповідними законодавчими актами та внутрішніми положеннями, які регулюють організацію і проведення психодіагностики (наприклад, документи, що визначають стандарти оцінки особистості, тестування професійних якостей, використання психологічних інструментів в рамках підприємства або організації)

3. Ознайомлення з інструктивними матеріалами і методичною літературою психолога:

а) методичні інструктивні матеріали, що регламентують діяльність психолога;

б) ознайомлення з методичними рекомендаціями та інструкціями, які регламентують процес проведення психодіагностики, вибір інструментів для тестування та проведення консультацій.

в) ознайомлення з літературою, що стосується організації психодіагностичної роботи, методів діагностики особистісних рис, когнітивних здібностей, емоційного стану, а також технологій психокорекційної роботи в разі виявлення порушень.

Форма звіту.

Запис в щоденнику практики:

а) Основні положення бесіди з психологом або фахівцем з психодіагностики, включаючи розгляд нормативних актів і стандартів для психодіагностичної роботи.

б) Опис змісту основних нормативних документів, що регламентують діяльність психологічної служби з акцентом на проведення психодіагностики.

в) Характеристика основного змісту роботи психолога в рамках психодіагностичної практики, зокрема проведення тестувань, оцінка результатів, надання висновків і рекомендацій.

Тема 3. Планування та організація роботи психолога. Особливості проведення та протоколювання психодіагностичного дослідження

Мета дослідження:

Ознайомитись з особливостями планування і організації діяльності психолога в закладі.

Організація діяльності:

1. Бесіда з психологом: а) етика професійної роботи психолога; б) планування і звітна документація роботи психолога; в) основний зміст, методи і технологія психологічної просвіти, яку здійснює психолог в закладі.

2. Ознайомлення з планом роботи психолога: а) основні розділи плану; б) планування роботи психолога на період практики; в) облік вікових особливостей клієнтів в плані роботи психолога.

3. Ознайомлення з особливостями проведення психодіагностичного дослідження:

а) теоретична підготовка:

- вивчення наукової та методичної літератури щодо психодіагностики.

- ознайомлення з етичними стандартами проведення психодіагностичних досліджень.

- вивчення нормативних документів, що регулюють психодіагностичну діяльність (наприклад, законодавство про психологічну допомогу, стандарти проведення тестувань, психодіагностичний інструментарій, протоколи, журнали обліку психодіагностичної діяльності психолога).

б) спостереження за роботою психолога:

- присутність під час проведення психодіагностичних процедур під

керівництвом досвідченого спеціаліста.

- ознайомлення з протоколами тестування, формами звітності та методами інтерпретації результатів.

- спостереження за процесом зворотного зв'язку з клієнтами після проведення діагностики.

Форма звіту.

Запис в щоденнику практики: а) основні положення бесіди з психологом; б) виписки з плану роботи психолога на період практики; в) опис інструктивних методичних матеріалів, що регламентують роботу психолога; г) список методичної літератури психолога щодо організації психологічної служби. д) аналіз банку психодіагностичних (валідних, надійних, репрезентативних) методик психолога.

Другий, третій, четвертий тиждень практики

Блок 2. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження.

Тема 4.: Класифікація основних методів дослідження в психології

Мета: розгляд основних методів дослідження особистості та колективу.

Організація діяльності:

1. Охарактеризувати організаційні методи дослідження.
2. Охарактеризувати групу методів обробки даних дослідження.
3. Охарактеризувати інтерпретаційні методи дослідження.
4. Охарактеризувати емпіричні методи дослідження.
5. Визначити особливості організації та проведення:
 - Психологічного експерименту
 - Психологічного опитування (анкетування, інтерв'ювання і бесіди)
 - Психологічних методик
 - Психологічного спостереження
 - Соціометрії та референтометрії
 - Психологічних тестів:

- тести інтелекту

Охарактеризувати особливості проведення методик вимірювання рівня інтелектуального розвитку особистості; ознайомитись з формами тестів інтелекту: груповими і індивідуальними, усними і письмовими, бланковими, наочними і комп'ютерними.

- особистісні тести

Охарактеризувати особливості використання психодіагностичних прийомів вивчення особистісних особливостей людини. Ознайомитись з видами методик (тести, опитувальники і проєктивні техніки) які діагностують не інтелектуальні прояви особистості, які направлені на оцінку емоційно-вольових компонентів психічної діяльності — мотивації, інтересів, емоцій, відносин (у тому числі і міжособистісних), а також здібностей поведінки індивіда в певних ситуаціях.

- тести здібностей, тести досягнень.

Охарактеризувати особливості використання психодіагностичних прийомів оцінки можливостей індивіда у оволодінні знаннями, навичками, вміннями, необхідними для однієї чи декількох видів діяльності. Оволодіння психодіагностичними прийомами оцінки ступеню розвинення здібностей, знань, навичок, умінь після проходження людиною навчання, професійної та іншої підготовки.

Ознайомитись з формами тестів (індивідуальний і груповий, усний і письмовий, бланковий, наочний, апаратурний і так далі).

Ознайомитись з особливостями проведення тестів загальних і спеціальних здібностей.

Ознайомитись з формами тестів досягнень: тести шкільних досягнень (груповими, бланковими, комп'ютерними); професійні тести (апаратурні (тесті виконання чи дії), письмові чи усні).

Ознайомитись з особливостями проведення тестів об'єктивного контролю успішності (шкільної, навчальної, професійної, спортивної)

Форма звіту:

Запис в щоденнику практики: а) загальна характеристика основних груп методів. б) поглиблений аналіз емпіричної групи методів.

Тема 5.: Організація та проведення психологічного спостереження.

Організація спостереження.

Визначити особливості методики проведення психологічного спостереження: організованого за різними запитами; за різними процедурами, з використанням різних схем фіксації результатів.

Організація діяльності:

Провести психологічне спостереження особистості з метою вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Форма звіту:

Запис в щоденнику практики: а) приклад програми і протоколів психологічних спостережень; б) аналіз психологічних спостережень.

Результати проведення спостереження.

Тема 6.: Організація та проведення анкетування.

Організація процедури анкетування. Визначити особливості методики проведення анкетування.

Провести анкетування за темами згідно обраної вікової категорії та річного плану роботи психолога закладу:

Форма звіту:

Результати проведення анкетування додаються.

Тема 7.: Організація та проведення соціометричного дослідження

Організація та проведення соціометрії.

Форма звіту:

Результати проведення соціометричного дослідження.

Тема 8. Вивчення індивідуальних психологічних особливостей особистості та колективу.

Зміст психодіагностичної роботи полягає у діагностиці психологічних особливостей особистості та групи/колективу.

Кожний студент має можливість обрати вікову категорію обстежуваних, виходячи з особливостей бази практики.

Організація діяльності:

Дати загальну характеристику особистості (обраної вікової групи).

Форма звіту:

Запис в щоденнику практики: загальна характеристика особистості (обраної вікової групи).

При підборі методик для виконання завдань психодіагностичного обстеження рекомендуємо скористатися запропонованою літературою у додатках практики. В процесі психодіагностичної роботи використовуємо адаптований україномовний психодіагностичний інструментарій

Тема 9.: Аналіз та інтерпретація одержаних результатів дослідження. Психологічний висновок. Імовірний прогноз та рекомендації психолога.

1. Практикантом фіксуються результати проведення психологічної діагностики, проводиться аналіз та інтерпретація отриманих результатів: а) оформлення протоколів, висновків, рекомендацій (дивись додатки)

Структура психологічного висновку:

1. Загальні дані обстежуваного.
2. Використані психодіагностичні методики.
3. Узагальнений опис отриманих результатів.
4. Висновки щодо завдань діагностики.
5. Імовірний прогноз та рекомендації.
6. Психологічний висновок оформлюється у вигляді психологічної характеристики/картки обстежуваного (дивись додатки).
7. Відповідним чином оформлюються результати та висновки психодіагностичного обстеження.

Тема 10.: Оформлення звітної документації практиканта

Форма і зміст звітних матеріалів щодо проходження виробничої практики (дивись додатки)

Кожний здобувач вищої освіти по закінченню виробничої практики повинен надати таку звітну документацію:

1. *Щоденник проходження практики.*
 - зазначається термін практики, її зміст календарне планування.;
 - фіксується зміст та термін роботи протягом усього періоду проходження практики і вказується тривалість того чи іншого виду роботи;
 - заповнюється щоденно згідно завдань практики;
 - додається основна документація психолога;
 - наводиться перелік використаних психодіагностичних методик

- фіксуються результати психодіагностичного обстеження особистості;

- щоденник підписується керівником установи – бази практики та психологом.

2. Довідка про проходження практики (має містити опис програмних компетентностей і результатів навчання, набутих на практиці). Довідка підписується керівником установи.

3. *Матеріали психодіагностичного обстеження* (протоколи обстежень, бланки, стимульні матеріали, результати обстежень, висновки та рекомендації).

4. *Загальний звіт про проходження діагностичної практики.* Зазначається обсяг виконаної роботи та її основні результати, труднощі, які, можливо, виникли в ході практики, та їх аналіз, побажання щодо удосконалення організацій практики.).

Блок 3. Індивідуальна траєкторія професійного зростання

Підбір форми і самоорганізація неформальної освіти (підвищення кваліфікації в галузі психології за допомогою онлайн платформ). Представлення результатів психологічного дослідження та психопрофілактичного заходу на віртуальних платформах Лабораторії психології здоров'я (<https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6832>) Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Апробація результатів дослідження в рамках участі у науковому заході (конференції, семінарі, майстер-класі), публікація результатів дослідження у матеріалах конференцій.

VIII. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Види діяльності здобувача на практиці	Форми і засоби оцінювання
ПР 01. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми, пропонувати шляхи їх розв'язання.	Психологічний висновок за результатами психодіагностичного дослідження, аналіз психодіагностичного (валідного, надійного, репрезентативного) інструментарію	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	Психологічний висновок за результатами психодіагностичного дослідження, таблиця закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в різних вікових	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.

	категоріях	
ПР 03. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	Опис інструктивних методичних матеріалів, що регламентують роботу психолога, список методичної літератури психолога щодо організації психологічної служби та психодіагностичної діяльності	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 04. Обґрунтовувати власну позицію, робити аргументовані і структуровані висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	Психологічний висновок за результатами психодіагностичного дослідження, загальний звіт про проходження практики	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 05. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	Складання таблиці психодіагностичного інструментарію (валідного, надійного, репрезентативного) з урахуванням вікових особливостей респондентів	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 06. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.	Складання програми психодіагностичного обстеження, підготовка та заповнення протоколів	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 07. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження,	Заповнення протоколів психодіагностичного обстеження, кількісний та якісний аналіз результатів психодіагностичного дослідження, систематизація	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль:

формулювати аргументовані висновки.	висновків та рекомендацій	диференційний залік.
ПР 08. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.	Аналіз емпіричної групи методів, основні принципи організації та проведення наукового психологічного дослідження, матеріали психодіагностичного обстеження, результати проведення психологічної діагностики	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	Аналіз бесід та звіт про взаємодію з клієнтами в умовах психодіагностичної практики	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	Щоденник практики, сертифікати неформальної освіти, презентація результатів дослідження в рамках наукових конференцій	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.
ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлювати межі власної компетентності.	Щоденник практики, аналіз етичних принципів психодіагностичного дослідження	Захист звітних матеріалів на підсумковій конференції. Підсумковий контроль: диференційний залік.

IX. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання результатів навчання здійснювалось за допомогою різнорівневої таксономії Б. Блума, який виділяє сім рівнів засвоєння змісту освіти: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка, створення (творчість).

Знання	називати, впорядковувати, збирати, визначати, описати, знаходити, перевіряти, дублювати, помічати, складати список, повторювати, відтворювати, показувати, казати, установлювати зв'язок тощо.
Розуміння	класифікувати, асоціювати з, змінювати, з'ясовувати, перетворювати, будувати, описувати, обговорювати, виділяти, оцінювати, пояснювати, виражати, розширювати, ідентифікувати, ілюструвати, інтерпретувати, робити висновок, пояснювати різницю між, розпізнавати, передбачати, доповідати, вибирати, переглядати, перекладати, знаходити рішення тощо.
Застосування знань	застосовувати, змінювати, обчислювати, оцінювати, вибирати, демонструвати, розробляти, виявляти, завершувати, знаходити, ілюструвати, модифікувати, організовувати, передбачати, готувати, зараховувати до, планувати, вибирати, показувати, перетворювати, використовувати, окреслювати та інші.
Аналіз	упорядковувати, аналізувати, розділяти на складові, обчислювати, розділяти на категорії, порівнювати, класифікувати, поєднувати, протиставляти, критикувати, дискутувати, визначати, робити висновок, виводити, виділяти, розділяти, оцінювати, випробовувати, експериментувати, ілюструвати, досліджувати, співвідносити, тестувати тощо.
Синтез	аргументувати, упорядковувати, поєднувати, класифікувати, збирати, компілювати, проектувати, розробляти, пояснювати, встановлювати, формулювати, узагальнювати, інтегрувати, модифікувати, організовувати, планувати, пропонувати, реконструювати, установлювати зв'язок із, підсумовувати та інші.
Оцінювання	оцінювати, встановлювати, аргументувати, вибирати, поєднувати, порівнювати, робити висновок, критикувати, захищати, пояснювати, рейтингувати, розсуджувати, виміряти, передбачати, рекомендувати, співвідносити узагальнювати, ухвалювати тощо.
Створення (творчість)	генерувати, створювати, пропонувати, придумувати, розробляти, планувати, писати, будувати, складати, робити

Критерії оцінювання

Бали	Зміст критеріїв (показників)
9-10	Здобувач визначає, тлумачить, демонструє приклади, аналізує, систематизує, аргументує встановлює структурно-логічні зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Здійснює пошук інформації з різних джерел у т.ч. використовуючи інформаційно-комунікативні технології. Завдання виконано правильно і якісно, виявлено вміння студента застосовувати, творчо використовувати психологічні теоретичні знання на практиці, пов'язані з особливостями і засобами

	психологічної діяльності. Здобувач пропонує власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймає та аргументує власні рішення щодо їх розв'язання. Складає та реалізовує програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я Демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності Відповідально ставиться до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знає, розуміє та дотримується етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлює межі власної компетентності. Здобувач в процесі вирішення фахових завдань демонструє навички ефективної взаємодії, вступає у комунікацію, ефективно виконує різні ролі у команді, логічно формулює думку, дискутує, аргументує, переконує, відстоює власну позицію, приймає рішення, в процесі комунікації є зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. Здобувач формулює мету, завдання, дослідження, володіє навичками збору первинного матеріалу, дотримується процедури дослідження, рефлексує, критично оцінює достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулює аргументовані висновки, презентує результати власних досліджень усно / письмово. Виявляє вміння узагальнювати психологічну інформацію, впорядковує отримані результати, робить аргументовані і структуровані висновки, систематизує, проявляє творче ставлення, надає завершеного вигляду
7-8	Здобувач достатньо повно визначає, тлумачить, аналізує, пояснює, встановлює співвідношення між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Завдання виконані правильно, але недостатньо повно, використані не всі необхідні методи. Виявлено вміння проводити відповідні види психологічної роботи, але дії студента подекуди шаблонні, творче ставлення до розв'язання завдання проявляється на низькому рівні. Відповідально ставиться до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знає, розуміє та дотримується етичних принципів професійної діяльності психолога, усвідомлює межі власної компетентності Здобувач формулює мету, завдання, дослідження, володіє навичками збору первинного матеріалу, дотримується процедури

	дослідження, рефлексує на достатньому рівні, критично оцінює достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулює аргументовані висновки, презентує результати власних досліджень усно / письмово. Здобувач пропонує власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, але не завжди приймає та недостатньо аргументує власні рішення щодо їх розв'язання. Складає та реалізовує програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я Демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. Здобувач демонструє навички взаємодії, здатен бути зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, аналізує, оцінює, приймає рішення, логічно формулює думку, наводить докази, намагається відстоювати власну позицію у процесі вирішення фахових завдань. В ході аналізу та узагальнення матеріалу, отримані результати впорядковано, систематизовано, скомпоновано, але не вистачає достатньої аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності.
5-6	Здобувач розпізнає, аналізує, порівнює, виділяє суттєві ознаки, але фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) встановлює зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Не досить відповідально ставиться до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знає, розуміє та дотримується етичних принципів професійної діяльності психолога, але не завжди усвідомлює межі власної компетентності. Здатен бути зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, Здобувач не досить чітко формулює мету, завдання, дослідження, володіє навичками збору первинного матеріалу, дотримується процедури дослідження, слабо рефлексує та не здійснює критичної оцінки достовірності одержаних результатів психологічного дослідження, висновки сформульовані, але не мають чіткої аргументації, результати власних досліджень презентує на низькому рівні. Завдання виконані в основному правильно, але неповно. В ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач не завжди здатен пропонувати власні способи

	вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. Не здатен самостійно складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я (тільки під керівництвом та зі сторонньою допомогою (керівника практики, психолога)). Демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності Здобувач демонструє навички взаємодії, аргументує, логічно формулює, демонструє приклади, роблячи вибір, не завжди вміє відстоюють власну позицію у процесі вирішення фахових завдань. Звітна документація оформлена відповідно до вимог. Здобувач виявляє вміння узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, впорядковує отримані результати, але не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неточності та незначні помилки через що мають незавершений вигляд.
3-4	Здобувач розглядає, розпізнає, описує в загальних рисах, фрагментарно виділяє співвідношення, але не завжди пояснює співвідношення між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Завдання виконані неповно та на низькому рівні. У ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Має низьку мотивацію до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знає, розуміє та дотримується етичних принципів професійної діяльності психолога, але не завжди усвідомлює межі власної компетентності. Здатен бути зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, Здобувач має низький рівень навичок щодо формулювання мети, завдання дослідження, володіє навичками збору первинного матеріалу, не завжди дотримується процедури дослідження, рефлексує на дуже низькому рівні та не здійснює критичної оцінки достовірності одержаних результатів психологічного дослідження, висновки не мають чіткого формулювання, результати власних досліджень презентувати не вдається. Здобувач не завжди здатен пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

	Не здатен самостійно складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я (тільки під керівництвом та зі сторонньою допомогою (керівника практики, психолога)) Демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності Здобувач демонструє навички взаємодії, обговорює, формулює, демонструє думку, роблячи вибір, не завжди вміє переконати, відстояти власну, віддає перевагу позиції інших у процесі вирішення фахових завдань. Звітна документація частково недооформлена або оформлена з помилками, не систематизована, не скомпонована.
1-2	Завдання виконані неповно з помилками. Здобувач розглядає, розпізнає, описує в загальних рисах, але не визначає зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Має низьку мотивацію до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знає, розуміє та дотримується етичних принципів професійної діяльності психолога, але не завжди усвідомлює межі власної компетентності. Здатен бути зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. Виявлені проблеми встановлення контакту з обстежуваними. Мета, завдання дослідження сформульовані не правильно , здобувач на низькому рівні володіє навичками збору первинного матеріалу, не завжди дотримується процедури дослідження, рефлексує на дуже низькому рівні та не здатен давати критичної оцінки достовірності одержаних результатів психологічного дослідження, висновки сформульовані не правильно, результати власних досліджень презентувати не вдається. Здобувач не здатен пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. Не здатен складати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я (реалізовує тільки під керівництвом та зі сторонньою допомогою (керівника практики, психолога)). Демонструє соціально відповідальну поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності

	Здобувач частково володіє навичками взаємодії, не приймає активну участь в обговоренні, не виявляє лідерських якостей ту та не проявляє ініціативу в процесі вирішення фахових завдань. Висновки за результатами власних досліджень не узагальнені та не структуровані. Звітна документація не оформлена, або оформлена неповно з суттєвими помилками.
0	Завдання не виконані чи виконані не правильно. Несформовані вміння проводити відповідні види психодіагностичної роботи. Здобувач розглядає, але не може встановити зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань. Здобувач не здатен пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. Не здатен складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, в тому числі з питань охорони психологічного здоров'я. Здобувач на низькому рівні володіє навичками взаємодії, не приймає участь в обговоренні у процесі вирішення фахових завдань. Висновки за результатами досліджень не оформлені чи не скомпоновано та несистематизовано матеріал.

№	Види діяльності	Максимальна кількість балів
Блок 1. Особливості організації та проведення психодіагностичної роботи в діяльності психологічної служби/психолога закладу		
1.	Щоденник практики	10
2	Портфоліо нормативних документів, що регламентують діяльність психолога	10
3.	Таблиця закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в різних вікових категоріях	10
Блок 2. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження.		
4.	Таблиця систематизації психодіагностичного інструментарію для різних вікових категорій	10
5	Проведення психодіагностичного дослідження (підбір і обробка методик)	10
6	Обробка результатів. Узагальнення даних психодіагностичного дослідження. Загальна характеристика особистості (обраної вікової групи)	10

7	Формулювання висновків дослідження, складання психологічного прогнозу розвитку особистості/групи.	10
Блок 3 Індивідуальна траєкторія професійного зростання		
8	Результати неформальної освіти (сертифікати, довідки)	10
9	Апробація та оприлюднення результатів дослідження (участь у наукових заходах, публікація тез або наукової статті)	10
10	Загальний звіт та захист результатів практики у підсумковій конференції	10
Загальна кількість балів		100

Максимальна кількість балів, яку може обрати здобувач вищої освіти за результатами навчальної практики 100 балів.

Співвідношення балів національної оцінної, ECTS і 100 – бальної оцінної шкали таке:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика виробничої психодіагностичної практики

Деонтологічні особливості проходження виробничої психодіагностичної практики

Виробнича психодіагностична практика, крім того, що покликана забезпечити виконання навчально-практичних завдань, повинна реалізовувати головний принцип роботи психолога – «не нашкодь!»

Оскільки ситуацій, в яких студент-практикант може свідомо чи несвідомо нашкодити клієнту, існує чимало і всі їх передбачити неможливо, наводимо ряд положень Етичного кодексу психолога, який регламентує взаємодію психолога та клієнта.

У випадку, коли студент-практикант сумнівається у своїх діях, він повинен звернутися до керівника психологічної практики чи психолога -

керівника від бази практики за роз'ясненням окремих положень Етичного кодексу:

1. Відповідальність

1.1. Психологи несуть особисту відповідальність за свою роботу.

Психологи зобов'язані всіляко запобігати і не допускати антигуманних наслідків у своїй професійній діяльності.

Психологи повинні утримуватись від будь-яких дій чи заяв, що загрожують недоторканності особи; не мають права використовувати свої знання і становище з метою приниження людської гідності, пригнічування особистості або маніпулювання нею; несуть відповідальність за додержання пріоритету інтересів людини.

На психологів покладається відповідальність за надійність використовуваних методів та їх програмного забезпечення, валідність обробки даних досліджень, у тому числі тих, які проводяться з використанням комп'ютерних технологій.

Психологи застосовують лише ті знання, якими вони володіють відповідно до своєї кваліфікації, повноважень і соціального статусу.

2. Компетентність

Психологи постійно поповнюють свої знання про нові наукові досягнення в галузі їхньої діяльності, беруться за розв'язання тільки тих завдань, які належать до сфери їх компетенції. [...].

Психологи не застосовують методів і процедур, не апробованих центральними органами Товариства психологів України. [...].

3. Захист інтересів клієнта

Психологи суворо дотримуються принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях [...]. ...обов'язком психолога є намагання налагодити з клієнтом співробітництво. [...].

Психологи не беруть участі в діях, спрямованих проти свободи особи. Вони не мають права змушувати клієнта розповідати про свою життєву філософію, політичні, релігійні чи етичні переконання, не повинні вимагати відмовитися від них.

Психологи не мають матеріальних або особистих привілеїв, не можуть використовувати свої знання і становище, довірливе ставлення і залежність клієнта у власних корисливих інтересах.

Психолог уникає встановлення неофіційних взаємин з клієнтом, якщо це може стати на перешкоді проведення діагностичної, консультативної і корекційної роботи з ним. Між психологом і клієнтом не повинно бути статевої близькості у період, коли психолог несе відповідальність за нього.

Психолог не робить висновків і не дає порад, не маючи достовірних знань про клієнта або ситуацію, в якій він перебуває. У звіті (висновку) психолога має міститися лише необхідна і водночас достатня, що відзначається цілковитою надійністю результатів, інформація для розв'язання поставленого завдання, мають вказуватися межі здійснюваних досліджень, характер виявлених симптомів – постійний чи тимчасовий.

Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваного про поставлений діагноз і методи та засоби допомоги. При цьому він зобов'язаний обачливо і обережно висловлюватися щодо виявлених патологій у психічному стані клієнта. Психолог обов'язково попереджає про тих, хто і для чого може використати ці дані... Психолог уповноважений особисто запобігати некоректному і неетичному використанню результатів досліджень і повинен виконувати цей обов'язок незалежно від посадової субординації.

4. Конфіденційність

Психолог зобов'язаний додержуватися конфіденційності в усьому, що стосується взаємин з клієнтом, його особистого життя і життєвих обставин. Виняток становлять випадки, коли виявлені симптоми є небезпечними для клієнта та інших людей, і психолог зобов'язаний поінформувати тих, хто може надати кваліфіковану допомогу. Конфіденційності можна не дотримуватись, якщо клієнт просить або згоджується, аби в його інтересах інформацію було передано іншій особі.

Психолог не збирає додаткових відомостей про обстежуваного без його згоди і задовольняється лише тією інформацією, яка потрібна для виконання професійного завдання. Запис на магнітну стрічку і відеоплівку, фотографування і занесення інформації про клієнта до комп'ютерних банків даних здійснюються лише за згодою учасників.

Психолог зобов'язаний оберігати професійну таємницю, не поширювати відомостей, отриманих у процесі діагностичної і корекційної роботи, додержуватись анонімності імені клієнта (наприклад, під час навчання, в публікаціях). Для демонстрації і прослуховування будь-яких матеріалів потрібний письмовий дозвіл людини, за чією згодою вони були записані; на вимогу клієнта матеріали негайно знищуються. Документація роботи психологів повинна вміщувати лише професійно необхідні матеріали. До цих матеріалів, пов'язаних з конфіденційним змістом діяльності психологів, має виключатися доступ сторонніх осіб. У тих же випадках, коли психологи звертаються за допомогою до інших фахівців, потрібно спеціально ознайомити їх з питаннями, що стосуються умов і терміну зберігання таких матеріалів, а також обмежень у використанні інформації про клієнта і попередити про міру відповідальності за невиконання правила конфіденційності.

Психолог інформує клієнтів про правила конфіденційності. Смерть або зникнення обстежуваного не звільняє психолога від необхідності зберігати професійну таємницю. Психолог не передає методичних матеріалів особам, які не уповноважені здійснювати психологічну діяльність; не розкриває суті і призначення конкретної методики (за винятком доступних роз'яснень правоохоронним і судовим органам).

7. Професійна кооперація

7.1. Психолог, ведучи професійну дискусію, не повинен дискредитувати колег або представників інших професій, які використовують ті ж або інші наукові методи, він має виявляти повагу до

наукових шкіл і напрямків. Психолог цінує професійну компетентність, високу культуру, ерудицію, відповідальне ставлення до справи колег та представників інших професій. Якщо ж психолог виявить ненауковість чи неетичність у професійній діяльності колеги, він повинен сприяти виправленню ситуації. У разі неуспіху цих зусиль психолог може виступити з об'єктивною, аргументованою критикою роботи колеги у психологічному співтоваристві. У тих же випадках, коли критика на адресу члена Товариства є суб'єктивною, упередженою, він має право звернутися до Комісії з етики, висновок якої може використати для спростування несправедливих оцінок чи критики.

У вирішенні спірних питань психолог керується положенням Етичного кодексу. [...].

Х. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Важинський С. Е., Щербак Т. І. *Методика та організація наукових досліджень* : Навч. посіб. 2016. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. http://reposit.sc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2558/1/%d0%9f%d0%be%d1%81_%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9c%d0%9e%d0%9d%d0%94%2008-04%20%281%29.pdf

2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби/ (2018). За заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи.

3. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний 3-36 посібник / авт.-упор.: І. І. Ткачук, Н. В. Пророк, Н. В. Лунченко, В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко; за заг. ред. В. Г. Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741698/1/diahnostychnyi_minimum_2024.pdf

4. Пляка Л.В., Огарь С.В. Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента. Х. : НФаУ, 2016.

5. Вікова психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. К.: ЦНЛ, 2020. 376 с.

6. Довідник нормативно-правових документів психологічної служби та психолого-медико-педагогічних консультацій системи освіти України [Електронний ресурс] / Упоряд.: Ю.А. Луценко, А.Г. Обухівська, І.В. Луценко, Н.В. Сосновенко. К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2014. 475 с.

7. Буленко Т.В. Діагностика особистості в практичній діяльності психолога. Луцьк, 1996.

8. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка, 2016. 219 с. https://drive.google.com/file/d/1CwK_ry21PRa1kuwHca-dnc8Q-3c9kEx9/view?usp=sharing

9. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с

Додаткова

10. Агаєв Н. А., Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Остапчук В. В., Ткаченко В. В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.

https://lib.iitta.gov.ua/107163/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9D%D0%9F%D0%A1_16.pdf

11. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В., Малхазов О. Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/32309843.pdf>

12. Колесніченко О. С. Прикладна психодіагностика в Національній гвардії України: метод. посіб. (2020). Харків : НАНГУ.

13. Коломієць Л. І., Шульга Г.Б. Психодіагностика в таблицях і схемах: Посібник. Вінниця, 2015. 132 с.

14. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посібник. – Київ.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2024. 260 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14947>

15. Москальова А. С., Москальов М. В. (2014). Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі: Навч. посіб.

16. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 464 с.

17. Неурова А. Б, Капінус О. С., Грицевич Т. Л. (2016). Діагностика індивідуально-психологічних властивостей особистості. Львів : НАСВ.

18. Чала Ю. М., Шахрайчук А. М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40695/1/Book_2018_Chala_Psykhodiahnostyka.pdf

19. Москальова А. С., Москальов М. В. Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі: Навч. посіб. 360с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7621/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D0%BA%D0%BD14.pdf

20. Орловська О. Емпіричне вивчення психологічних особливостей учасників бойових дій та членів їх сімей, які зазнали впливу травмуючої події. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія:

Психологія. 2024. 39-43. <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/335/407>

21. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.: Главник, 2016. 144 с.

ДОДАТКИ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ
ЗАВДАНЬ ПРАКТИКИ

Додаток А

Методичне забезпечення виконання завдань виробничої (діагностичної)
практики Блок 1. Особливості організації та проведення
психодіагностичної роботи в діяльності психологічної служби/психолога
закладу

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького
Факультет фізичної культури, спорту та психології
Кафедра психології

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 053 Психологія

ОП _____

_____ курс, група _____

База практики _____

Термін проходження практики з _____ р. по _____ р.

Керівник/методист практики від ЗВО _____

Відповідальна особа за проходження практики від закладу (бази практики)

Термін виконання	Зміст діяльності практиканта	Аналіз та оцінка

Портфоліо нормативних документів, що регламентують діяльність психолога (приклад)

№	Назва документа	Тип документа	Опис/Зміст документа/ посилання	Дата прийняття/Оновлення	Орган, що видав документ
1	Закон України "Про психологічну допомогу"	Закон	Визначає основні принципи та правила надання психологічної допомоги в Україні.	2012	Верховна Рада України

Таблиця закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в різних вікових категоріях

Соціальна ситуація розвитку	Провідний вид діяльності	Психічні новоутворення	Особливості кризи психічного розвитку	Пізнавальна сфера	Емоційно-вольова сфера	Комунікативна сфера	Особистісна сфера

Додаток Б

Методичне забезпечення виконання завдань виробничої (діагностичної) практики Блок 2. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження.

Планування, організація та здійснення психологічного дослідження

Проведення психодіагностичного дослідження:

- розробити програму психологічного дослідження, спираючись на рекомендації керівника кваліфікаційної роботи та психолога установи, де проходить практика;
- підібрати валідні і надійні психодіагностичні методики, користуючись рекомендованою літературою, за необхідності – розробити анкетування;
- провести психодіагностичне дослідження з урахуванням етики діяльності психолога, зробити опис вибірки;
- обробити результати дослідження (кількісно, якісно і статистично). Для статистичної обробки результатів рекомендовано користуватися онлайн-калькуляторами (<https://www.socscistatistics.com/>, <https://www.eztests.xyz/>);
- узагальнити результати дослідження і представити їх у вигляді таблиці та/ або діаграм. Зразки оформлення представлені у Методичних рекомендаціях з підготовки і захисту кваліфікаційних робіт з психології (<https://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovyj-institut-sotsialno-pedagogichnoyi-ta-mystetskoyi-osvity/kafedra-psihologiyi/osvitnij-protses-kafedri-psihologiyi/pidgotovka-do-atestatsiyi/>);
- сформулювати висновки дослідження,
- скласти психологічний прогноз;
- до звіту додати застосований психодіагностичний інструментарій.

Таблиця систематизації психодіагностичного інструментарію для різних вікових категорій (приклад)

Вікова категорія	Психодіагностичний інструмент	Тип інструменту	Особливості застосування	Посилання
Немовлячий вік (0-1 рік)	Модифікований тест для оцінки розвитку сенсорних і моторних навичок (наприклад, шкала Бейлі)	Спостереження, тестування	Оцінка рухової активності, реакція на звуки, світло, взаємодія з оточенням.	
Ранній вік (1-3 роки)	Тест для оцінки розвитку мови (наприклад, шкала розвитку мови)	Тестування, спостереження	Оцінка мовленнєвого розвитку, здатність до сприйняття простих команд, використання слів.	
Дошкільний вік (3-6 років)	Тест на когнітивний розвиток (наприклад, тест Равена)	Тестування, опитування	Оцінка мислення, уяви, здатності до пізнавальної діяльності, розвитку соціальних навичок.	
Молодший	Тест на увагу, пам'ять	Тестування	Оцінка короткочасної	

шкільний вік (6-10 років)	(наприклад, шкала Стенфорд-Біне)	ння	пам'яті, здатності до концентрації уваги, розвиток логічного мислення.	
Середній шкільний вік (10-14 років)	Опросник для оцінки емоційного стану (наприклад, шкала депресії)	Опитувальник, тестування	Оцінка емоційного стану, соціальної адаптації, розвитку самооцінки.	
Підлітковий вік (14-18 років)	Тест на особистісні риси (наприклад, MMPI для підлітків)	Тестування, інтерв'ю	Оцінка соціальних і психологічних проблем, індивідуальних особливостей, самоідентифікації.	
Молодий дорослий вік (18-30 років)	Тест на професійну орієнтацію (наприклад, тест на профорієнтацію)	Тестування, опитувальник	Оцінка мотивації до професійної діяльності, здатність до досягнення життєвих цілей.	
Середній дорослий вік (30-50 років)	Оцінка когнітивних функцій, стресових факторів (наприклад, тест на стрес)	Тестування, інтерв'ю	Оцінка рівня стресу, депресії, психічної втоми, когнітивних змін, соціальних ролей.	
Пізній дорослий вік (50-65 років)	Тест на когнітивні зміни та депресію (наприклад, шкала для оцінки когнітивного старіння)	Тестування, інтерв'ю	Зміни в пам'яті, когнітивному функціонуванні, адаптації до змін.	
Пенсійний вік (65+ років)	Тест на когнітивні порушення (наприклад, MMSE)	Тестування, інтерв'ю	Оцінка стану когнітивної функції, наявності деменції, психологічної адаптації до старості.	

ПРОТОКОЛ включеного спостереження

_____ (назва закладу освіти)

Дата: _____ Клас/група: _____

Прізвище, ім'я, по батькові вчителя/вихователя: _____

Тема уроку/заняття/заходу: _____

Мета відвідування уроку/заняття/заходу: _____

Зміст проведеної роботи:

рівень активності, працездатності на уроці/занятті/заході: _____

особливості уваги здобувачів освіти: зосередженість, розподіл, переключення: _____

співвідношення репродуктивної та творчої діяльності: _____

рівень самоорганізації: _____

пізнавальні процеси, які домінують: пам'ять, мислення, уява: _____

види пам'яті, які домінують: образна, логічна, емоційна, механічна: _____

форми запам'ятовування: логічна обробка, кількаразове повторювання, асоціації, мнемотехніка, закріплення, використання декількох форм: _____

форми мислення: порівняння, зіставлення, аналіз, синтез, класифікація, систематизація, генералізація: _____

мовлення: розвиток емоційності, виразності, навичок усної розповіді, володіння термінологією, наявність слів-паразитів: _____

психологічний клімат уроку/заняття/заходу: _____

основні емоції на уроці/занятті/заході: _____

взаємини здобувачів освіти на уроці/занятті/заході: _____

емоційне ставлення до навчання: _____

ставлення до вчителя/вихователя: _____

Висновки та рекомендації: _____

Практичний психолог

_____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

Звіт про взаємодію з клієнтами в умовах психодіагностичної практики

1. Загальна інформація:

Прізвище, ім'я, по батькові практиканта:

Керівник практики:

Місце проходження практики:

Період практики:

Кількість годин практики, пов'язаних із взаємодією з клієнтами:

2. Опис практичного досвіду:

Кількість осіб, з якими проводилася комунікація:

Типи осіб (за віком, статтю, культуральними особливостями):

(Наприклад, діти, підлітки, дорослі, люди старшого віку, представники різних національностей чи соціальних груп.)

Типи діяльності, у яких відбувалася взаємодія:

(Наприклад, проведення психодіагностичних обстежень, інтерв'ю, консультування, проведення групових тренінгів, лекцій тощо.)

3. Оцінка рівня комунікації та толерантності:

Як було встановлено перший контакт з клієнтом?

(Опис методів і технік, що використовувалися для встановлення контакту та налагодження ефективної комунікації.)

Рівень взаєморозуміння під час комунікації:

(Опис ситуацій, коли клієнт виявив труднощі у розумінні, як були подолані ці труднощі, чи була застосована адаптація під культуральні чи гендерні відмінності.)

Взаємоповага і толерантність:

(Як практикант виявляв толерантність у взаємодії з клієнтами з різними культуральними, віковими та гендерними особливостями? Чи було важко адаптувати свої комунікативні стратегії для цих осіб?)

4. Використання культуральних чи вікових особливостей у комунікації:

Спостереження за поведінкою клієнтів з різних груп:

(Опис ситуацій, коли культуральні чи вікові відмінності впливали на поведінку клієнтів або на хід консультаційного процесу.)

Адаптація під культуральні або вікові особливості:

(Які методи, стратегії або підходи були застосовані для забезпечення ефективної комунікації з клієнтами з урахуванням їхніх культуральних чи вікових особливостей?)

Застосування толерантних комунікативних стратегій:

(Як були вирішені потенційні ситуації непорозуміння через різницю у культуральних або вікових підходах? Які техніки або підходи були ефективними для подолання цих бар'єрів?)

5. Рефлексія та самоаналіз практики взаємодії:

Що вдалося досягти у взаємодії з різними клієнтами:

(Опишіть позитивні результати комунікації, покращення взаєморозуміння, вдосконалення навичок взаємодії з клієнтами різного віку та культури.)

Проблеми, з якими стикалися, і шляхи їх подолання:

(Які труднощі виникали у процесі комунікації? Як вдалося їх вирішити, враховуючи культуральні чи гендерні відмінності?)

Навчання та вдосконалення навичок комунікації:

(Які методи комунікації потребують покращення для майбутньої практики? Які стратегії будуть корисними для подальшої роботи з клієнтами?)

6. Висновки:

Оцінка успішності взаємодії з клієнтами з різними культуральними та віковими особливостями:

(Загальні підсумки щодо ефективності вашої комунікації та толерантності під час практики.)

Рекомендації для покращення взаємодії з особами різних культурних, вікових і гендерних груп:

(Якщо є, сформулюйте рекомендації для поліпшення взаємодії з клієнтами у майбутньому.)

Ця форма звітності допомагає систематизувати досвід взаємодії з клієнтами в контексті психодіагностики та врахувати важливі аспекти толерантності й комунікації, що необхідні для успішної роботи з людьми різних вікових груп, гендерів та культур.

ПРОТОКОЛ № ____
групового дослідження

Дата тестування _____ Час _____
Брали участь _____ (загальна кількість _____), в т.ч. чол. _____, жін. _____.

Психологічний інструментарій: _____

Мета дослідження: _____

Інструкція: _____

Результати психологічного обстеження: _____

Аналіз результатів: _____

Середній показник _____, серед чол. _____, серед жін. _____.

Вище норми _____, норма _____, нижче за норму _____ % учнів класу.

Мах серед чол. _____, серед жін. _____

Мін серед чол. _____, серед жін. _____

Група ризику _____

Висновки: _____

Рекомендації _____

ПРОТОКОЛ №

1.Предмет дослідження: _____

2.Мета дослідження: _____

3.Експериментатор: _____

4.Обстежуваний-клієнт: _____

5. Психодіагностичний інструментарій: _____

6. Дата і час проведення обстеження: _____

7. Інструкція: _____

8. Результати психологічного обстеження (кількісні): _____

9. Аналіз результатів (якісний): _____

10. Висновки та рекомендації : _____

Підпис студента-практиканта _____

Психологічна картка обстежуваного

1. _____
прізвище, ім'я, по-батькові

2. Дата народження _____

3. Навчальний або виховний заклад, місце роботи, освіта _____

4. Дата обстеження _____

5. Завдання психодіагностичного обстеження: _____

6. Результати індивідуальної тестової психодіагностики

№ п/п	Дата проведення	Назва методики	Стислі результати
1.			
2.			
3.			

8. Висновки діагностичного обстеження

[illegible]

9. Прогноз подальшого розвитку та рекомендації

[illegible]

Підпис студента – практиканта_____

СОЦІОМЕТРІЯ: ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН У ГРУПІ

<https://www.youtube.com/watch?v=lx2ncRhHyHU> - Як проводити соціометричне дослідження у системі Я-ПСИХОЛОГ

Соціометрична техніка, розроблена Дж. Морено, застосовується для діагностики міжособистісних і міжгрупових відносин з метою їхньої зміни, поліпшення й удосконалювання. За допомогою соціометрії можна вивчати типологію соціального поведіння людей в умовах групової діяльності, судити про соціально-психологічну сумісність членів конкретних груп.

Соціометрична процедура може мати на меті:

- а) вимір ступеня **згуртованості-роз'єднаності** в групі;
- б) виявлення «соціометричних позицій», тобто співвідносного авторитету членів групи по ознаках **симпатії-антипатії**, де на крайніх полюсах виявляються «лідер» групи і «відкинутий»;
- в) виявлення внутрішньогрупових підсистем, згуртованих утворень, на чолі яких можуть бути свої неформальні лідери.

Використання соціометрії дозволяє проводити вимір авторитету формального і неформального лідерів для перегрупування людей у командах так, щоб знизити напруженість у колективі, що виникає через взаємну ворожість деяких членів групи. Соціометрична процедура проводиться груповим методом, його проведення не вимагає великих часових витрат (до 15 хв.). Вона дуже корисна в прикладних дослідженнях, особливо в роботах по удосконалюванню відносин у колективі.

Соціометрична процедура.

Загальна схема дій при соціометричному дослідженні полягає в наступному. Після постановки задач дослідження і вибору об'єктів вимірів формуються основні гіпотези і положення, що стосуються можливих критеріїв опитування членів груп. Тут не може бути повної анонімності, інакше соціометрія виявиться малоефективною. Вимога експериментатора розкрити свої симпатії й антипатії нерідко викликає внутрішні утруднення в опитуваних і виявляється в деяких людей у небажанні брати участь в опитуванні. Коли питання чи критерії соціометрії обрані, вони заносяться на спеціальну картку чи пропонуються в усному вигляді по типу інтерв'ю. Кожен член групи зобов'язаний відповідати на них, вибираючи тих чи інших членів групи в залежності від більшої чи меншої схильності, їх переваг у порівнянні з іншими, симпатій чи, навпаки, антипатій, довіри чи недовіри тощо. Надійність процедури залежить насамперед від правильного добору критеріїв соціометрії, що диктується програмою дослідження і попереднім знайомством зі специфікою групи. З метою підтвердження вірогідності відповідей дослідження може проводитися в групі кілька разів. Для повторного дослідження беруться інші питання.

Соціометрична процедура може проводитися в двох формах. Перший варіант — *непараметрична процедура*. У даному випадку випробуваному пропонується відповісти на питання соціометричної картки без обмеження числа виборів випробуваного. Якщо в групі нараховується, скажімо, 12 чоловік, то в зазначеному випадку кожен з опитуваних може вибрати 11 чоловік (крім самого себе). Таким чином, теоретично можливе число зроблених кожним членом групи виборів у напрямку до інших членів групи в зазначеному прикладі буде дорівнює $(N-1)$, де N - число членів групи. Так само і теоретично можливе число отриманих суб'єктом виборів у групі буде дорівнює $(N-1)$. Зазначена величина $(N-1)$ отриманих виборів є основною кількісною константою соціометричних вимірів. При непараметричній процедурі ця теоретична константа є однаковою як для індивідуума, що робить вибори, так і для будь-якого індивідуума, що став об'єктом вибору.

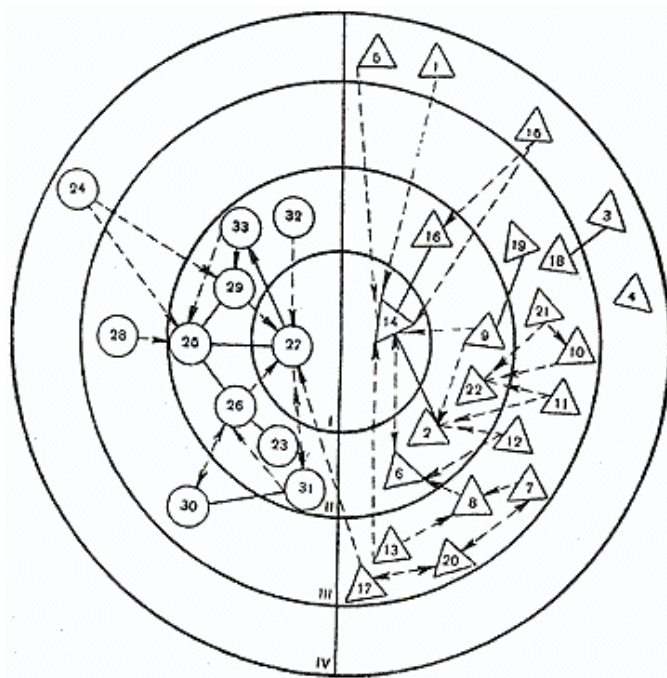
[illegible]

	вибирає									0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2
1		■																				
2			■																			
3				■																		
4					■																	
5						■																
6							■															
7								■														
8									■													
9										■												
10											■											
11												■										
12													■									
13														■								
14															■							
15																■						
16																	■					
17																		■				
18																			■			
19																				■		
20																					■	
21																						■
22																						■
	Загальна кількість виборів																					
	Загальна кількість взаємовиборів																					

Результати виборів розносяться по матриці за допомогою умовних позначок. Таблиці результатів заповнюються окремо по різних критеріях виборів. По вертикалі записуються за номерами прізвища всіх членів групи, що вивчається; по горизонталі — тільки їхній номер. На відповідних перетинаннях цифрами +1, +2, +3 позначають тих, кого вибрав кожен випробуваний у першу, другу, третю чергу, цифрами -1, -2, -3 — тих, кого піддослідний не обирає в першу, другу і третю чергу. Після того, як позитивні і негативні вибори занесені в таблицю, треба підрахувати по вертикалі алгебраїчну суму всіх отриманих кожним членом групи виборів (сума виборів). Потім треба підрахувати суму балів для кожного члена групи, з огляду на при цьому, що вибір у першу чергу дорівнює +3 балам (-3), у другу — +2 (-2), у третю — +1(-1). Після цього підраховується загальна алгебраїчна сума, що і визначає статус у групі.

Аналіз соціоматриці за кожним критерієм дає досить наочну картину взаємин у групі. Можуть бути побудовані сумарні соціоматриці, що дають картину виборів по декількох критеріях, а також соціоматриці за даними міжгрупових виборів. Основна перевага соціоматриці — можливість представити вибори у числовому виді, що дозволяє проранжувати членів групи по числу отриманих і відданих виборів, встановити порядок впливів у групі. На основі соціоматриці будується соціограма — карта соціометричних виборів (соціометрична карта).

Соціограма. Соціограма — графічне зображення реакції випробуваних один на одного при відповідях на соціометричний критерій. Соціограма дозволяє зробити порівняльний аналіз структури взаємин у групі в просторі на деякій площині («щиті») за допомогою спеціальних знаків (мал. нижче). Вона дає наочне представлення про внутрішньогрупову диференціацію членів групи за їх статусом (популярністю). Приклад соціограми (карти групової диференціації), запропонованої Я. Коломинским, див. нижче:



- > позитивний однобічний вибір,
 <— позитивний обопільний вибір,
 - - - - -> негативний однобічний вибір,
 < - - - - - негативний обопільний вибір.

Соціограмна техніка є істотним доповненням до табличного підходу в аналізі соціометричного матеріалу, тому що вона дає можливість більш глибокого якісного опису і наочного представлення групових явищ. Аналіз соціограми полягає у визначенні центральних, найбільш впливових членів, потім взаємних пар і угруповань. Угрупування складаються з взаємозалежних осіб, що прагнуть вибирати один одного. Найчастіше в соціометричних вимірах зустрічаються позитивні угруповання з 2, 3 членів, рідше з 4 і більш членів.

Соціометричні індекси. Розрізняють персональні соціометричні індекси і групові соціометричні індекси. Перші характеризують індивідуальні соціально-психологічні властивості особистості в ролі члена групи. Другі дають числові характеристики цілісної соціометричній конфігурації виборів у групі. Вони описують властивості групових структур спілкування.

Числове значення ІНДЕКСУ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ визначає місце або ранг індивіда в колективі.

ІНДЕКС ПОЗИТИВНОЇ ЕКСПАНСИВНОСТІ характеризує роль особистості в групі як джерела передачі соціальної і психологічної інформації.

ІНДЕКС КОНЦЕНТРАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ показує здатність особистості, як члена групи, зосереджувати потоки психологічної і соціальної інформації на себе.

ІНДЕКС ПОЗИТИВНОГО (НЕГАТИВНОГО) ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ індивіда з іншими членами колективу показує роль індивіда в утворенні взаємних позитивних (негативних) зв'язків в колективі.

ІНДЕКС ЗГУРТОВАНOSTІ виражається в процентах (%%) від теоретично можливої згуртованості рівної 100%.

ІНДЕКС КОНФЛІКТНОСТІ показує вираженість негативних явищ у взаємовідносинах між членами колективу.

ІНДЕКС ЗВ'ЯЗНОСТІ виражає частоту потоку соціальних зв'язків між членами колективу.

ІНДЕКС РЕФЕРЕНТНОСТІ - це співвідношення позитивних взаємних зв'язків з числом односторонніх виборів. Він характеризує ступінь зв'язку членів з ядром колективу.

Оформлення результатів діагностики.

Завдання:

Графічно представити результати, що були отримані в ході психологічної діагностики особистості учня.

План роботи:

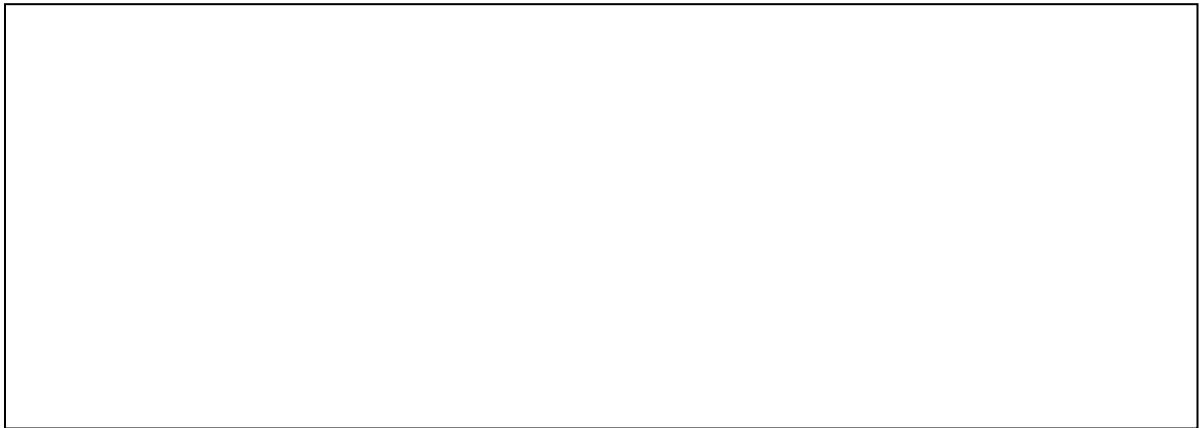
1. Проаналізувати результати, що були отримані в ході психологічної діагностики особистості учня.

2. Побудувати діаграми (графіки), які відображають результати діагностики.

План-конспект

Графіки психологічної діагностики особистості учня.

Методика № 1. _____



Методика № 2. _____

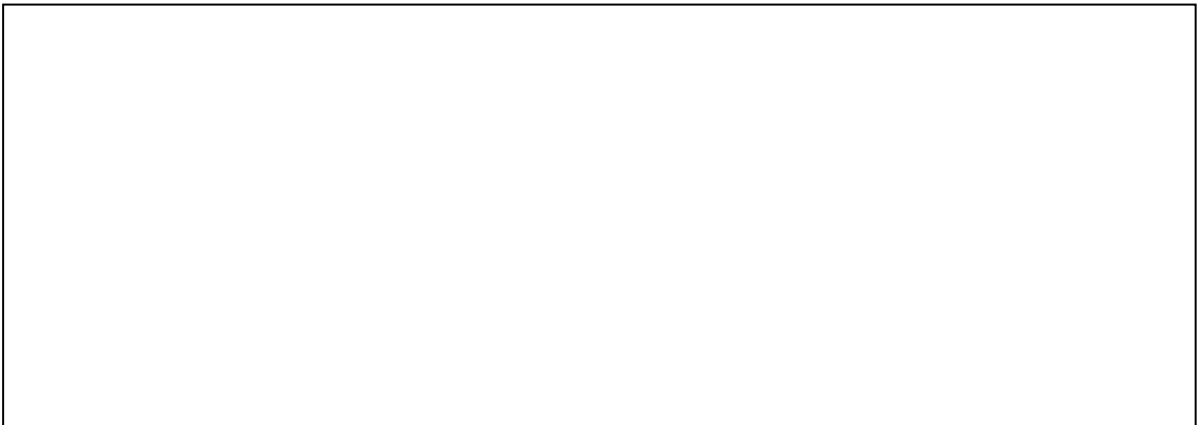


Схема психологічної характеристики особистості досліджуваного

Зміст психологічної характеристики особистості досліджуваного узагальнює на типологічному рівні результати психологічної діагностики та містить такі змістовні компоненти:

1. *Загальні відомості*— інформація соціально-демографічного характеру (вік, місце проживання, освіта, стан здоров'я, склад сім'ї та її культурно-побутові умови, соціально-психологічна характеристика стосунків у сім'ї тощо).

2. *Індивідуально-типологічні особливості особистості досліджуваного*. Темпераментні властивості особистості розкриваються за показниками предметної ергічності, пластичності, темпу моторно-рухових актів під час виконання предметної діяльності, пластичності, емоційності. Наводяться найяскравіші риси та акцентуації характеру. Аналізується рівень розвитку загальних (інтелектуальних та творчих) здібностей досліджуваного.

3. *Особливості мотиваційно-емоційно сфери особистості досліджуваного* розкриваються через аналіз структури його мотивації, області провідних інтересів, найбільш виражених емоційних проявів та станів (рівень тривожності, депресивності, дратівливості, агресивності, емоційної лабільності тощо).

4. *Характеристика спілкування і міжособистісної взаємодії досліджуваного* передбачає аналіз особливостей його домінуючих орієнтацій (конфліктність, конформність, компромісність тощо) та тенденцій (знаходитись серед інших людей, контролювати відносини з іншими, підкорятись іншим тощо) у спілкуванні, специфіки психодинамічних аспектів комунікативного процесу (соціальна ергічність пластичність темп емоційність).

5. *Особливості самовідношення досліджуваного*. Вказується на вираженість настанови на ті чи інші внутрішні дії на адресу "Я" досліджуваного (внутрішня послідовність, саморозуміння, самовпевненість, самоприйняття, самозвинувачення, очікуване позитивне або негативне ставлення до себе з боку інших, самовпевненість, самокерування, самоінтерес, саморозуміння тощо).

Висновки передбачають узагальнення змісту характеристики з виокремленням сильних і слабких сторін розвитку особистості досліджуваного, формулюванням прогнозу та означенням магістральних напрямків психокорекційної роботи.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ

Загальні рекомендації щодо проведення діагностики шкільного класу

У процесі соціально-психологічної діагностики шкільного класу рекомендують орієнтуватися на суттєві якості групи, що зумовлюють розвивальний вплив колективу на особистісний розвиток учня, а саме:

- *інтегративність* як міра єдності, спільності членів групи, що визначається за показниками ціннісно-орієнтаційної єдності її членів (протилежною якістю є дезінтегрованість);
- *мікроклімат* визначається на основі самопочуття кожної особистості в групі, міру її комфортності, задоволеності (незадоволеності) від переживання приналежності до спільноти;
- *референтність* як ступінь прийняття членами групи групових еталонів;
- *лідерство* – ступінь провідного впливу певних членів на групу в цілому в напрямі здійснення групових завдань;
- *інтрагрупова* активність як міра активізації групою осіб, що її складають;
- *інтергрупова* активність – ступінь впливу певної групи на інші групи.

Системні характеристики, які відображають своєрідність групи як соціально-психологічного утворення: спрямованість групи, організованість, інтелектуальна, емоційна й вольова комунікативність. Нижче розкриємо психологічний зміст цих понять:

- *групова спрямованість* – соціальна цінність для групи прийнятих нею цілей, мотивів діяльності, ціннісних орієнтацій та групових норм.
- *організованість* відображає реальну здатність групи до самоуправління.
- *інтелектуальна комунікативність*. За її участю розкривається характер міжособистісного сприймання й встановлення взаєморозуміння в групі, своєрідність знаходження спільної мови між її членами;
- *емоційна комунікативність* відображає емоційну налаштованість групи, міжособистісні зв'язки емоційного змісту в ній;
- *вольова комунікативність* відповідає за здатність групи протистояти труднощам і перешкодам, розкриває її стресостійкість і надійність в екстремальних ситуаціях.

Для діагностики наведених вище параметрів групового розвитку рекомендується застосовувати соціометрію й референтометрію, а також такі методики, як: координатно-соціограмний аналіз О. В. Киричука, аналіз соціально-психологічних зв'язків учнів за матеріалами їхньої самооцінки Н. В. Кузьміної. На позитивну оцінку заслуговує комплексна методика діагностики рівня розвитку соціальної активності особистості й колективу учнів, розроблена за принципом збирання й узагальнювання експертних оцінок членів навчальної групи. За даними дослідження (узагальненими й

проаналізованими), психолог складає психологічний висновок, який використовує для консультування педагогів з метою раціональної організації навчально-виховного процесу, запобігання розвитку шкільної психологічної дезадаптації учнів й іншим девіаціям їхньої соціальної поведінки, а також для самостійного проведення індивідуальної та групової психокорекційної й розвивальної роботи з учнями.

ОРІЄНТОВНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ

Перша частина характеристики (констатувальна) складається із п'яти розділів:

1. Загальні відомості про клас

Це інформація, що зазвичай міститься в офіційних шкільних документах і подається стисло та конкретно. До загальних відомостей належить:

- назва класу;
- кількість учнів;
- тривалість існування (чи змінювався склад, як давно і яким чином);
- віковий і статевий склад;
- наявність учнів, що мають проблеми з навчанням;
- особливості класного керівництва (тривалість періоду роботи на посаді класного керівника обстежуваного класу; навчальна дисципліна, яку викладає тощо).

Ця інформація допоможе зрозуміти особливості спільної діяльності класу, ставлення до неї дітей, виявити традиції, визначити їх роль у розвитку учнівського колективу, з'ясувати вплив класного керівника на формування й розвиток класу як колективу тощо.

2. Психологічна структура класу

Відображає характер взаємин між членами класу. В цьому розділі дається характеристика:

- офіційного активу класу;
- неофіційних лідерів;
- взаємин лідерів;
- пасивних членів класного колективу;
- угруповань, що мають місце в класі.

Характеризуючи офіційно обраний актив класу, необхідно підтвердити чи спростувати факт керівництва класом (в обох випадках зазначають причини ситуації, що склалися в учнівському колективі).

Для виявлення неофіційного активу класу, окрім традиційних методів діагностики – спостереження й бесіди, застосовують і соціометрію.

Треба вказати вплив лідера на клас (позитивний / негативний; відкритий / прихований у різних ситуаціях та видах діяльності; його роль (зовнішнього представництва, вирішення конфліктів, емоційної «душі» класу тощо).

Аналізують характер взаємини між офіційними і неофіційними лідерами (вони співпадають, активно взаємодіють чи, навпаки, протидіють один одному тощо), вказати причини такої ситуації.

Характеризуючи решту учнів класу, особливу увагу приділяють пасивним школярам, яких інші учні уникають або ізолюють. При цьому необхідно з'ясувати, чи у всіх ситуаціях ці діти проявляють пасивність, які причини такої їхньої поведінки в класі.

Для того, щоб виявити наявність неформальних угруповань у класі, можна використати соціометрію. Треба вказати причини їх виникнення й описати характер взаємодії (існування суперечностей, непорозумінь; тісні контакти, довіра, взаємодопомога чи співіснування без встановлення тісних емоційних зв'язків тощо).

Загалом, ця частина характеристики класу повинна містити інформацію про характер спільної діяльності, причини, що її ускладнюють, та пропозиції щодо ефективних шляхів її оптимізації.

3. Характеристика лідерів класу

Основною метою складання цього розділу є виявлення причин, що спонукають до лідерства. Тому він повинні містити такі відомості:

- якості та властивості особистості (характер, темперамент, соціальна позиція, рівень домагань, самооцінка, критичність, комунікативні, організаторські здібності та схильності, активність, принциповість, особистісна привабливість, доброта, щирість та ін.), що призвели до виокремлення цієї особи як лідера.
- виконання завдань та обов'язків, що сприяли або гальмували висунення учня в лідери;
- чи є учень виразником думок, поглядів, інтересів усього класу, його більшості, чи тільки окремого угруповання учнів.

У процесі пошуку цієї інформації використовують спеціальні методики, за допомогою яких можна діагностувати рівень розвитку різних психічних якостей у лідерів.

4. Характеристика поглядів, інтересів, переконань школярів

У цьому розділі необхідно вказати:

- наявність спільних інтересів;
- домінуючі мотиви спільної діяльності;
- наявність сформованих переконань і поглядів; наявність громадської думки; сформованість професійних інтересів;
- домінуючі мотиви вибору професії.

Кожний висновок необхідно підтверджувати конкретними прикладами з життя класу (участь в загальношкільних та класних справах, реакція на події в класі, школі, країні, за кордоном тощо).

5. Характеристика рівня розвитку класу як соціальної групи, його відповідності соціально-психологічним параметрам колективу

Цей розділ є узагальнюючим, тому для його написання використовують дані усіх попередніх розділів. Завдання студента-практиканта – розкрити такі характеристики класу:

- *роль класного керівника*, активу й окремих учнів в організації навчальних, трудових, громадських заходів (вказати, чия активність переважає, які завдання, як і ким вирішуються);
- *згуртованість* (наявність / відсутність протидіючих або конкуруючих угруповань, існування традицій та громадської думки);
- *інтелектуальна єдність* (уміння самотійно приймати обдумані рішення, досягати обопільної думки за результатами обговорення,

об'єктивне оцінювання позитивних і негативних якостей класу, адекватність ставлення до критики на свою адресу);

- *емоційна єдність* (загальний емоційний настрій, взаємна симпатія, здатність до співпереживання, готовність прийняти нових членів, ставлення до інших груп і колективів, єдність класу з більш широким колективом, наприклад школи, спільне переживання успіхів та невдач);
- *вольова єдність* (уміння створювати високий рівень напруги духовних і фізичних сил для розв'язання спільних завдань, подолання перешкод, реакція на невдачі та успіхи, уміння доводити розпочату справу до кінця).

Розділ завершується висновками про рівень (стадію) розвитку класу як соціальної групи (високий, середній, низький) і динаміку його розвитку (піднесення, спад, застій), про наявність (відсутність) колективу.

Друга частина характеристики передбачає розробку рекомендацій щодо використання отриманої інформації. Здійснюється пошук відповідей на запитання:

- як найбільш ефективно використовувати лідерів в навчальному-виховному процесі?
- які корективи і якими способами можна вносити в процес оптимізації розвитку особистості школярів в умовах класу?
- як організувати подальший розвиток навчальних і професійно-пізнавальних інтересів школярів в умовах класу?
- як сприяти формуванню і розвитку громадської думки, переконань, світогляду класу як цілісної структури?
- які перспективи розвитку класу як колективу і в чому полягає роль вчителя (класного керівника) в управлінні цим процесом, які конкретні шляхи і засоби управління можна рекомендувати?

Практикант обов'язково має вказати на свій особистий внесок щодо впровадження розроблених рекомендацій під час проходження виробничої практики.

Додаток В

Методичне забезпечення виконання завдань виробничої (діагностичної) практики Блок 3 Індивідуальна траєкторія професійного зростання

**РЕКОМЕНДОВАНІ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ
НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ З ФАХУ**

<https://ed-era.com/>
<https://www.coursera.org/>
www.edx.org
www.udemy.com
prometheus.org.ua
openuped.eu
vseosvita.ua
<https://learnlifelong.net/>

**ОНЛАЙН-КУРСИ ДЛЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ З МЕТОЮ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ З ФАХУ**

Перелік носить виключно орієнтовний характер, студент може обрати інші курси, свідомо формуючи індивідуальну освітню траєкторію

Онлайн-курс «Школа для всіх» (про організацію інклюзивного освітнього середовища) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/409>

Ознайомчий онлайн-курс «Знати як допомогти» (про базові принципи психології для роботи з травмами дітей та дорослих) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1785>

Онлайн-курс «Безпечний простір» (про організацію безпечного психосоціального освітнього простору для вчителів і дітей, створений на основі матеріалів-посібників за рекомендаціями МОН) - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/636>

Онлайн-курс «Раннє втручання» для фахівців, які хочуть надавати послугу раннього втручання або вже її надають, для батьків дітей із порушеннями розвитку та для всіх зацікавлених у цій темі - https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EarlyIntervention+EI_101+2020/about

Як втілювати проекти <https://osvita.diia.gov.ua/courses/project-manager>
Оперативна допомога при ПТСР
<https://osvita.diia.gov.ua/guides/operativna-dopomoga-pri-ptsr>

Кризові комунікації (як спілкуватися з людьми, які роздратовані, як приборкати стрес та злість) <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications>

Управління людьми в кризу: як вирішувати сварки, обговорювати проблеми і давати співробітникам відчуття опори - <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications-in-personnel-management>

Як створити безпечну онлайн-комунікацію з учнями та розпізнавати загрози для дітей в інтернеті <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn->

bezpeka-dla-osvitan

Безпека дітей в інтернеті — це відповідальність не лише батьків, а й учителів. Чи знаєте ви, як покращити свої цифрові навички або звідки взяти матеріали для проведення уроку про безпеку дітей в інтернеті?

<https://osvita.diia.gov.ua/guides/onlajn-bezpeka-dla-osvitan>

Як протистояти булінгу в інтернеті

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/cyberbullying>

Як запобігти цькуванню: поради та стратегії для батьків

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/skola-bez-ckuvan-castina-2-batkam>

Як запобігти цькуванню: поради та стратегії для вчителів

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/skola-bez-ckuvan-castina-1-ucitelu>

Інструменти для навчання учнів онлайн: презентації, Google calendar, Youtube, хмарні сховища, розсилки і тестування учнів

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv>

Травмообізнані: практики для вихователів і вчителів -

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TI_T101+2023_T3

Стрес-менеджмент для освітян - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CARITAS+STRESS101+2023_T2

Травматичний досвід і ПТСР: інструментарій для психотерапевта -

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+PTSD101+2023_T1

Психологія стресу та способи боротьби з ним -

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KUBG+Psy101+2014_T1

Критичне мислення в українському контексті -

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+CTIUC101+2022_T2_3

Академічна доброчесність - https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2

Дизайн-мислення – це найуспішніша світова методика для створення інновацій -

https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DTI101+2017_T3

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПСИХОЛОГА

Світові інформаційні ресурси – <https://library.gov.ua/svitovi-e-resursy/>

Інформаційні матеріали для клінічних психологів –

<https://www.mh4u.in.ua/files/>

Національна психологічна асоціація – <https://www.mh4u.in.ua/files/>

Лабораторія психології здоров'я МДПУ –

<https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6832>

Екосистема психологічної допомоги – <https://www.mentalhelp.in.ua/>

Resilience Help – <https://www.resilience.help/>

Академія стійкості – <https://resilience.k-s.org.ua/>

Програма розвитку резильєнтності – <https://www.mresilience.net/app-training>

iChill (Модель стійкості до травм і модель стійкості спільноти) – <https://www.ichillapp.com/Overview.html>

ПСИХОДІАГНОСТИЧНІ РЕСУРСИ

AIC «Я-ПСИХОЛОГ» (<https://xn----ftbomobdq1b9f.xn--j1amh/blog/post-22>) – це передова платформа, розроблена в Україні для практичних психологів, соціальних педагогів, приватних психологів, клінічних психологів, фахівців у галузі психодіагностики та працівників психологічної служби. Завдяки цій системі ви зможете проводити ефективні та точні психологічні дослідження, використовуючи широкий спектр психологічних тестів та анкет, які доступні як у форматі онлайн, так і для офлайн застосування.

Наші інструменти психологічної діагностики дозволяють проводити глибокий аналіз психічного стану та особистісних особливостей респондентів. Використання високоякісних психодіагностик та анкет онлайн дозволяє зручно та швидко здійснювати оцінку психічного здоров'я та психологічної поведінки.

Автоматизована інформаційна система розроблена для полегшення роботи практичних психологів і соціальних педагогів, вона поєднує в собі всі необхідні інструменти для полегшення роботи працівників психологічної служби, зменшує час на обробку та інтерпретацію психодіагностик та анкетувань.

Апробація та оприлюднення результатів дослідження (участь у наукових заходах, публікація тез або наукової статті)

Перелік носить виключно орієнтовний характер

Наукові заходи – <https://fvsp.mdpu.org.ua/naukova-robota-ta-mizhnarodna-diyalnist/>

Бази даних наукових періодичних видань з психології

Journal of Psychology Research (Вісник Дніпропетровського університету. Серія психологія) Дніпровський НУ ім. Олеса Гончара

Personality and Environmental Issues Вінницький ДПУ ім. Михайла Коцюбинського

Preschool Education: Global Trends Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Психологія» Київський НУ ім. Тараса Шевченка

Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки Львівський НУ ім. Івана Франка

Вісник Національного авіаційного університету. Серії: Педагогіка, Психологія Національний авіаційний університет

Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць (Серія «Соціальні та поведінкові науки») ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди «Психологія» Харківський НПУ ім. Г. С. Сковороди

Вісник Харківського національного університету Серія:
Психологія Харківський НУ ім. В. Н. Каразіна

Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Психологія» Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University, series «Psychology» Таврійський НУ ім. В. І. Вернадського

Габітус Habitus Приватна установа «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»

Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy НУ біоресурсів та природо-користування

Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права Громадська наукова організація "Фундація публічно-правових ініціатив"

Духовність особистості: методологія, теорія і практика Східноукраїнський НУ ім. Володимира Даля

Журнал соціальної та практичної психології Житомирський державний університет ім. Івана Франка

Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології» Кам'янець-Подільський НУ ім. Івана Огієнка, Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Психологія: реальність і перспектива» Рівненський державний гуманітарний університет

Інклюзія і суспільство Inclusion and Society Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець- Подільський державний інститут»

Інсайт: психологічні виміри суспільства Insight: the psychological dimensions of society Херсонський державний університет

Київський журнал сучасної психології та психотерапії Kyiv Journal of Modern Psychology and Psychotherapy Київський інститут сучасної психології та психотерапії

Медична психологія Медицинская психология Харківська медична академія післядипломної освіти та ін.

Наука і освіта ДЗ «Південноукраїнський державний університет ім. К. Д. Ушинського»

Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія» Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна) Львівський ДУ внутрішніх справ МВС України

Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія» Мукачівський державний університет

Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки Академія Державної пенітенціарної служби України

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки Херсонський ДУ

Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки Національний ПУ ім. М. П. Драгоманова

Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія Національний ПУ ім. М. П. Драгоманова

Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія Scientific Notes of Lviv State University of Life Safety. Pedagogy and Psychology Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія: Психологія НУ «Острозька академія»

Наукові записки. Серія: Психологія Центральноукраїнський ДПУ ім. Володимира Винниченка

Наукові студії із соціальної та політичної психології Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Організаційна психологія. Економічна психологія Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України та ін.

Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

Освіта та розвиток обдарованої особистості Інститут обдарованої дитини НАПН України

Особлива дитина: навчання і виховання Exceptional Child: Teaching and Upbringing Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка Київський університет ім. Бориса Грінченка

Проблеми гуманітарних наук. Психологія Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка-

Проблеми політичної психології Інститут соціальної та політичної психології НАПН України та ін.

Проблеми сучасної психології Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, ВНЗ «Запорізький національний університет»

Психіатрія, неврологія та медична психологія Psychiatry, Neurology and Medical Psychology Харківський НУ ім. В. Н. Каразіна

Психолінгвістика Psycholinguistics ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»

Психологічний журнал Уманський ДПУ ім. Павла Тичини

Психологічні студії Psychology Studios Волинський НУ ім. Лесі Українки

Психологічний часопис Psychological journal Journal psychologique Інститут психології ім. Г. С. Костюка, Асоціація з підтримки науки та інновацій

Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи Уманський

державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

Психологічні перспективи Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Психологічні травелоги Psychology Travelogs Хмельницький НУ

Психологічне консультування і психотерапія Psychological
counseling and psychotherapy Харківський НУ ім. В. Н. Каразіна

Психологія і особистість Полтавський НПУ ім. В. Г. Короленка,
Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

Психологія і суспільство Тернопільський національний економічний
університет

Психологія та соціальна робота Psychology and Social Work Одеський
НУ ім. І. І. Мечникова

Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія Сумський ДПУ
ім. А. С. Макаренка

Соціально-правові студії Social & Legal Studios Львівський державний
університет внутрішніх справ

Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної
роботи Східноукраїнський НУ ім. Володимира Даля

Теорія і практика управління соціальними системами Practice of
Social Systems Management Харківський НПУ ім. Г. С. Сковороди та ін.

Український психологічний журнал Київський НУ ім. Тараса Шевченка

Юридична психологія Legal Psychology Національна академія
внутрішніх справ МВС України

[illegible]